

Vaše Excelencie, Vaše Magnificencie, Spectabiles, Honorabiles, vzácní a milí hostia, milí študenti!

Spočiatku som mal problém prijať titul Doktor honoris causa a bránil som sa tomu, ale dnes to chápem tak, že je to ocenenie celej Gréckokatolíckej cirkvi. Biskupi, kňazi a veriaci, ktorí v dobe likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi sa zachovali hrdinsky aj za cenu veľkého utrpenia, si toto ocenenie iste zaslúžia.

V mojej prednáške sa pokúsim podať aspoň časť môjho výskumu v diele Zostali verní.

Pri zrode tohto diela v roku 1997 boli dva impulzy. Prvý som prijal od môjho priateľa stredoškolského prof. Pavla Kušníra, ktorý ma vyzval k napísaniu podielovej knihy pre Spolok sv. Cyrila a Metoda o osobnostiach Gréckokatolíckej cirkvi v dobe totality v 50 – tých rokoch 20. storočia.

Druhým impulzom – iba niekoľko týždňov po tom prvom – bola výzva Svätého Otca Jána Pavla II., adresovaná jednotlivým miestnym cirkvám v strednej a východnej Európe, aby zaznamenali pre históriu Cirkvi svoje martyrológie.

Chytilo ma to za srdce a dal som sa do práce. V roku 2001 som prácu dokončil. Vyšla v ôsmich dieloch, v ktorých som spracoval 253 kňazov. Bolo to už v hodine dvanástej, ale predsa ešte viacerí kňazi žili a mohli osobne svedčiť. Bola to:

- práca v teréne, kedy som získal autentické svedectvá jednotlivých kňazov a ich príbuzných,
- ale aj v archívoch, aby som doložil dobové dokumenty.

V roku 1950 sa Ježiš každého gréckokatolíckeho kňaza opýtal, podobne ako apoštola Petra: „Miluješ ma viac, ako títo?“ A od každého dostal jasnú odpoveď. V drvivej väčšine išlo o odpoveď kladnú. Týmto svedectvom gréckokatolícki kňazi sa habilitovali, lenže nie na chýrnych univerzitách tohto sveta a nezískali akademické tituly, ale dozrievali v duchovnom smere – stali sa vyznávačmi a mučeníkmi Cirkvi.

Absolvovali Cyrilovu a Metodovu školu. Podobali sa svojim sv. Otcom vo viere, – ktorí tiež strádali rôznym spôsobom, keď zasievali vieru v Krista do sŕdc našich predkov.

V ich životoch, pôsobil Boh svojou milosťou, pretože iba pomocou ľudských síl sa nedali vykonať tieto hrdinstvá. Svedectvo našich biskupov, kňazov, ale aj veriacich môžeme prirovnať k hrdinstvu prvých kresťanov, lebo hoci čelili obludnej moci zla, nedali sa zlomiť, ale zvíťazili.

Slová Pána Ježiša: „Ak mňa prenasledovali, budú prenasledovať aj Vás“ (Jn 15,20), sa splnili do písmena. Asi 100 gréckokatolíckych kňazov dôverne spoznalo väzenie a mnohí boli odsúdení. Bl. biskup Pavel Peter Gojdič, bazilián Štefan Šebastian Sabol, a redemptorista ThDr. Ján Mastiliak, boli odsúdení na doživotie. Bl. biskup Vasil' Hopko na 15 rokov väzenia, bazilián Marián Potáš na 14 rokov, bl. Metod Dominik Trčka redemptorista a Ladislav Tibor Tatray na 12 rokov, baziliáni Mikuláš Nikodém Krett a Jozafát Jozef Kaminský na 10 rokov väzenia.

Ostatní kňazi dostali tresty v rozpätí od niekoľkých mesiacov až do 8 rokov. Dnes sa už u niektorých kňazov ani nedá presne určiť, ako dlho boli väznení. Podľa mojich výpočtov a podľa záznamov v knihách Zostali verní je to spolu, okrem troch doživotí, vyše 200 rokov väzenia.

Gréckokatolícki kňazi prešli všetkými povestným a zvučnými väznicami bývalého Československa, akými boli: Banská Bystrica, Bratislava, Ilava, Jáchymov, Jihlava, Košice,

Leopoldov, Mírov, Praha-Pankrác, Praha-Ruzyň, Prešov, Trenčín a Valdice. Jeden kňaz bol šesť rokov na Sibíri.

Okrem toho v táboroch nútených prác (TNP) bolo väznených približne 120 kňazov, obyčajne dva roky. Išlo najmä o povestné tábory na týchto miestach: Podolíne, Hlohovec, Ilava, Pezinok, Hronský Beňadik, Nováky, Báč, Belušké Slatiny, Jasov, Močenok, Sládečkovce, Rúbaň, Malacky, Bohosudov.

V pomocných technických prácach (PTP) pracovali najmä bohoslovci a mladí kňazi, ktorí nemali odslúženú základnú vojenskú službu. Takmer vo všetkých prípadoch išlo minimálne o trojročnú službu a u niektorých i dlhšie, až 40 mesiacov. Štátna moc považovala kňazov, rehoľníkov a bohoslovcov za najlacnejšiu pracovnú silu a chcela z nich vyžmýkať v manuálnych prácach čo najviac.

Je zaujímavé sledovať, aké najrozličnejšie práce vykonávali naši kňazi a bohoslovci vo vyhnanstve. Napočítal som 119 rôznych profesií, v ktorých poctivou prácou oslavovali Boha. Spomeniem aspoň tie najčastejšie: robotník, skladník, účtovník, baník, kurič, strážnik. Ale aj tie viac kuriózne: betonár, bagrista, drevorubač, stolár, pastier kráv, krmáč prasiat, krmáč hovädzieho dobytku, murár, traktorista, výhybkár, poisťovací agent, sústružník, šofér, žeriavnik, udič rýb, kvasič rýb a čistič záchodov.

Každou prácou môže človek oslavovať Boha, preto sa kňazi, rehoľníci a bohoslovci nevyhýbali žiadnej práci. Naopak, svedomito ju vykonávali a tak svedčili o Božej láske a priťahovali aj neveriacich ľudí k Bohu.

Mimovoľne vyvstáva otázka: Bolo potrebné priniesť toľko obiet a utrpenia?

Dovolím si vysloviť tvrdenie, že to bolo potrebné a v Božom pláne bolo s tým počítané. Lebo Boh chcel Gréckokatolícku cirkev obdarovať veľkými milosťami, ale najprv ju chcel vyskúšať a očistiť.

Áno, dnes sa chcem poďakovať Pánu Bohu za všetkých tých, ktorí v danom časovom horizonte – päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch minulého storočia – zostali verní Bohu, Cirkvi a Svätému Otcovi. Vyznaním viery a odpustením vín svojim katom – komunistom a zvlášť krutým členom Štátnej bezpečnosti, – získali pre Gréckokatolícku cirkev nehynúce poklady u Pána Boha.

Boh skutočne použil nepriateľov Cirkvi na to, aby Gréckokatolícku cirkev očistil od pýchy, od povýšenectva, od hrdosti a od majetkov. Dokonca dovolil aj jej formálny zánik, aby sa nemohla spoliehať na nikoho, ani na seba, ale iba na Pána Boha a na jeho milosť.

Utrpením ju očistil od všetkého, čo by jej v budúcnosti prekážalo v napredovaní vo vernosti a v láske. Zároveň ju obdaroval troma mučeníkmi, ktorých Cirkev postavila na oltár. Takto očistenej a duchovne obohatenej Gréckokatolíckej cirkvi dal plný rozkvet.

V roku 1950 v Československu žila a pôsobila jediná Prešovská eparchia. Dnes sme svedkami zázraku, ako sa s Božou mocou rozrástla.

Pred necelými troma rokmi Svätý Otec Benedikt XVI. ustanovil Gréckokatolícku metropoliu *sui iuris*¹, ktorá pozostáva z Prešovskej archieparchie, a z jej dvoch sufraganných eparchií: Košickej a Bratislavskej. Tiež treba povedať, že z Prešovskej eparchie vznikol aj Pražský apoštolský exarchát so sídlom v Prahe².

¹ Sui iuris – svojho práva.

² Vyhlásený 13. marca 1996.

Povedzte, mohlo by sa o tom niekomu z našich biskupov, kňazov, či veriacich v roku 1950 čo i len snívať? Veru nemohlo!

Ale môžeme tvrdiť, že Boh použil aj zlobu nevercov a zlé skutky zmanipulovaných ľudí na to, aby očistil túto Cirkev a pripravil jej rozšírenie a rozkvet. Hľa, taký mocný je náš Boh, ktorý je schopný aj zlobu hriešnikov obrátiť na dobro a radosť pre svojich verných.

Ale to som ešte nepovedal celú pravdu. Boh štedro žehná Gréckokatolíckej metropolii aj v dnešných časoch:

- a) povýšil chrám Zosnutia Bohorodičky v Ľutine na Baziliku minor³,
- b) daroval nám nové pútnické miesto Litmanovú⁴,
- c) daroval našej cirkvi štyri formačné centrá:
 - 1) pre mládež – v Juskovej Voli⁵,
 - 2) pre rodiny – na Sigorde⁶,
 - 3) pre Rómov – v Čičave⁷ a
 - 4) pre stredoškolskú a vysokoškolskú mládež – v Prešove⁸.
 - 5) Tu je potrebné spomenúť mládežnícke centrum vo Viničkách⁹ v Košickej eparchii.
- d) pomohol nám personálne vybudovať Gréckokatolícku teologickú fakultu PU a Kňazský seminár,
- e) a čo je hlavné, našu cirkev stále požehnáva dostatočným počtom kňazských povolání¹⁰.

A vo vymenovaní Božích darov a požehnaní, ktorými Boh štedro zahŕňa našu cirkev by som mohol ešte dlho pokračovať. Myslím, že to stačí.

Našou najväčšou úlohou v tomto dejinnom období je veľké úsilie, aby sme Božie dary rozmnožovali, a vyprosovali milosť obrátenia a odpustenia tým, ktorí ničili túto cirkev.

Z toho všetkého mi vychádza Božia logika: tí, ktorí sú už v nebi, sa modlia za svojich katov, a za všetkých tých, ktorí im pomohli k mučeníctvu, k svätosti, a prosia Boha, aby ich zachránil pre večnosť. Ide o výmenu darov.

Toto je Božia logika lásky: lebo Boh nechce smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a žil. Pán Ježiš nám povedal: „Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov.“ (Mt 9, 13) a sv. apoštol Pavol v Liste Timotejovi vyjadril tú istú myšlienku: „Kristus Ježiš prišiel na svet zachrániť hriešnikov.“ (1Tim 1,15)

V závere chcem vyjadriť optimistický pohľad aj na situáciu dneška. Hoci dnešní ľudia sú tak domotaní všeličím možným, predsa Boh je ten, ktorý je nad všetkým a nedá ľudstvu

³ Pražský apoštolský exarchát bol vyhlásený 22. jún 1988.

⁴ 7. september 2008 – vyhlásenie pútnického miesta.

⁵ 21. november 2008 – posviacka priestorov mládežníckeho centra v Juskovej Voli.

⁶ 14. november 2008 – posviacka Centra pre Rodinu Sigord.

⁷ V roku 2005 vedením Centra pre Rómov bol poverený o. Martin Mekel.

⁸ 7. január 2007 – posviacka Centra pre stredoškolskú a vysokoškolskú mládež v Prešove.

⁹ 1.7.2007 – zaregistrované na Ministerstve školstva.

¹⁰ Aktuálny počet seminaristov je 70 a 4 čakajúci absolventi.

zahynúť. On víťaz nad smrťou, pomôže zvíťaziť dobru aj v dnešnom svete. K tomuto víťazstvu dobra môžeme dopomôcť aj my svojim vlastným dobrým životom.

Vážení prítomní, žičím Vám všetkým odvahu k vernosti Bohu i k vernosti svojmu svedomiu, lebo je to riešenie ktoré sa nám núka dnešnému človekovi. Ďakujem za pozornosť!

Mons. Ján Babjak SJ
prešovský arcibiskup a metropolita